

Kétszeres termés futóhomokon

Egy kísérlet újabb eredményei

„Futóhomoktalajok új javítási eljárása” címmel a Délmagyarország két éve beszámolt arról, hogy Dócon, a Virágzó Tsz.-ben, beállított homokjavítási kísérletet végeztek, melyben kötött réti talajt terítették a homoktalajra különböző vastagságú rétegekben. A kísérlet terméseredményei oly kiugróak voltak, hogy a javítatlan parcellák 8,85 tonnás burgonyatermésével szemben a hektáronkénti 600 köbméteres (6 centiméteres) terítés 19,62 tonnát adott. A 300 köbméteresnél 4,35, a 450 köbméteresnél 6,64 tonna és a 600 köbméteresnél 10,7 tonna többtermés mutatkozott.

A 600 köbméteres terítésnél az egy évi többtermésből a talajjavítási költségek visszatérültek. A terítés hatására a homok eredeti, 3 százalékos körüli leiszapolható rész tartalma, a növekedő adagolás hatására, fokozatosan 11 százalékra nőtt. A zömmel szervetlen, leiszapolható részt tartalmazó agyagos terítés hatása gyakorlatilag véglegesnek tekinthető, nem úgy, mint a kotúval, tözeggel végzett javítás, ahol a szerves anyag a homokban gyorsan elbomlik s így hatása néhány év után lecsökken.

A kísérletben szereplő kérdések szélesebb körű alkalmazási lehetőségének megállapítására, vagyis a futóhomoktalajok közvetlen közelében előforduló, javítóanyagként felhasználható réti talajok felkutatására a Központi Földtani Hivatal 1974 óta anyagi lehetőséget nyújt. Ezzel megindult a térképezési munka. Ez ideig Csongrád, Bács-Kiskun megyékben a térképezés befejeződött, Pest megyében és a Nyírségben még folyamatban van.

Az előbbieken említett dőci I. számú kísérlet igen

nagy eredményessége lehetővé tette, hogy a Tiszántúli Meliorációs Vállalat útján, 1978 őszén Dócon egy újabb nagyüzemi kísérletet állítottunk be, munkatársam, Tóth László szaktanácsadó közreműködésével, az előző kísérlettel azonos futóhomokon. E kísérletben már az agyagos terítésen kívül a (600 és 750 köbméter hektáronként), és a hagyományos, a gyakorlatban is alkalmazott kotús terítés (90 tonna hektáronként) is beállításra került, a két eljárás eredményességének összehasonlítására.

A továbbiakban az említett kísérletek 1979 évi eredményeiről kívánok röviden beszámolni: az I. számú kísérleti parcella, amelyet napraforgóval vetettek be, a tenyészidő alatti megfigyelések, valamint a terméseredmények szerint, az adagolásokkal növekedő mutatta az agyagos terítés hatását 11, 53 és 88 százalékos többterméssel. Sajnos az egyébként késői vetésű napraforgó, a szomszédos akác-erdő kivágása folytán homokfúvást kapott s az egyhónapos májusi aszályban ritka állományú lett, kis termést adott. Így a hiányos állomány miatt e terméseredményekből gazdaságossági számítás nem végezhető.

Az 1978-ban beállított II. számú kísérlet 1. sorozatát szintén napraforgóval végeztük, s az is világosan mutatta az agyagos terítés kedvező hatását. A 600 köbméteres terítés 77 százalékos, a 750 köbméteres — a kellő bekeverés hiányában — egyelőre 45 százalékos, a hektáronkénti 90 tonna kotús terítés pedig 54 százalékos többtermést adott.

E kísérlet 2. sorozatánál a homokfúvás olyan mértékű volt, hogy a napraforgót újra kellett vetni, de az már nem érett be. Az egyes kezelések hatása azonban, a tenyészidő alatt megfigyelték

szerint, azonos volt az előbivel.

Ugyanezen kísérlet 3. sorozatában burgonyát ültettünk, s „homokronázást” is alkalmaztunk. Talaja kissé jobb minőségű futóhomok, emellett öntözésben is részesült. A 600 köbméteres agyagos terítésnél, az 1978 évvel közel azonosan, 9,7 tonna volt a többtermés, amely ez esetben is egy év alatt visszatérítette a talajjavítási költségeket. A 750 köbméteres terítés itt is, hasonlóan a napraforgó sorozathoz, a még hiányos bedolgozás miatt kisebb, 4,8 tonna többtermést adott, a kotús területű parcella többtermése 3,8 tonna volt.

A II. számú kísérlet még első évi eredményeit, illetve annak különféle kezeléseit, csak jövőre lehet értékelni és a gazdaságosságot számítani, amikor már e nagyüzemi kísérlet mind a három sorozatában azonos növénynek és kielégítő állománnyal mért terméseredmények fognak rendelkezésre állni. Mindkét kísérlet eddigi eredményeit, az agyagos terítés eredményes talajjavító hatását világosan igazolják.

Az eddig feltérképezett különféle összetételű, szervetlen és szerves leiszapolható részben gazdag, már feltárt bányahelyek hasznos rétegeinek alkalmazási lehetősége érdekében, a leggyakrabban előforduló anyagokkal, e felüzei kísérletek skáláját tovább kell bővíteni, hogy a feltérképezett anyagok mindegyikével, az eredményes alkalmazásuk érdekében a gyakorlat számára a kísérleti eredmények mielőbb rendelkezésre álljanak.

1979-ben két újabb felüzei kísérletet állítottunk be. Egyet: *Mórahalmon*, a szakszövetkezetben, szintén a Tiszántúli Meliorációs Vállalat útján műszaki fejlesztési alapról, karbonátos futóhomokon, a szomszédos semlyékből kitermelt hasznos réteg terítésével és egyet a Pest megyei *Csemőn*, gyengén savanyú homokon, karbonátos lápos réti talaj szelvényének terítésével. Mindkét kísérletben összehasonlítták a hagyományos kotús terítést is beállítottuk.

A futóhomoktalajok helyben kitermelhető agyagos-humuszos réteggel végzett javítása természetesen csak ott alkalmazható, ahol az anyag mintegy 500 méternél nem távolabb fordul elő. Ott pedig, ahol van a közelben javítóanyagként megfelelő talaj, feltétlenül ezt a javítási módot kell alkalmazni. Felméréseink szerint a Tisza jobb partján számos helyen (*Sándorfalva*, *Ópusztaszer*, *Bokros stb.*) előfordulnak a cikkben említett homokjavító talajok.

Dr. Prettenhoffer Imre, a mezőgazdasági tudományok doktora, ny. kísérletügyi főigazgató

A mérce

A felszólaló zavarban volt. Azt szerette volna megtudni, miért csak arany fokozatot kapott brigádja a tavalyi munkaverseny értékelésekor, de ezt így egy mondatban nem fogalmazhatta meg. Túlságosan szerénytelennek tűnt, ugye, ha azt mondaná: ök maguk úgy érzik, mindent és még valamivel többet is megtettek a vállalat érdekeinek szolgálatában. Amit vállaltak — túlteljesítették. Munkában. S hogy ekközben közösségük is megerősödött? Hát persze. De a felszólaló nem sorol példákat, s hogy zavarát leplezze, azt kérdezi meg inkább: hol az a mérce, amellyel megmérték. Hol a választóvonal, amely felett kiválóknak minősül, s amely alatt arany fokozatot érdemel egy szocialista brigád?

A munkaverseny értékelésére alakult bizottság elnöke is zavarban van. Szíve szerint — s mert egyike a munkahelyi vezetőknek, tehát pontosan tudja, mennyit ért a brigád munkája — meggyőzőnek tartja a felszólaló ki sem mondott érveit. Maga is úgy ítéli meg: a kis közösség megérdemelte volna a vállalat kiváló brigádja címet. Ez volt az értékelő bizottság nemtitkolt véleménye is: „Rendkívül intenzív év áll a brigád mögött,

A jó gazdasági eredmény, fegyelmezett termelés mellett kiemelkedő társadalmi tevékenységet fejtettek ki a vállalatban belül és kívül egyaránt. A jó szakembergárda erős közösséget alkot és (ide annak a brigádnak a neve helyettesítendő be, amelyik megkapta a kiváló címet)... brigád után a legközelebb állt a vállalat kiváló brigádja kitüntetéshez. Mivel ez a cím csak egy brigádnak adományozható, a bizottság javaslata: arany brigádérem.”

És most, kérem az olvasót, csak az idézet utolsó mondatát olvassa el még egyszer. S akkor megtudja, kénytelen-kelletlen mit választott a bizottsági elnök. Hogy ugyanis hiába magyarázná ő most el, miként érveltek pro és kontra, a lényegen az nem változtatna: nem a megemlékezés mércéjének magasságával van a baj. Hiábavaló is a vita: megmásíthatatlan a szabály, hogy az adott vállalatnál az X-számú szocialista brigád közül csak egy lehet a kiváló.

Hát akkor nincs értelmük a mi idei törekvéseinknek? Hacsak az a márvány év áll a brigád mögött,

köröző brigád valamit el nem ront, nem is bizakodhatunk? És miféle kollégialitás az, szurkolni a más kudarcáért? Nem, a brigádvezető nem zúdította rá a tanácskozáis résztvevőire ezt a kérdéslávnát. Sajnálom, hogy nem tette. Így abban a hitben maradnak brigádjának tagjai, hogy talán nem érdemes, akár áldozatokat is hozva egyre feljebb tenniük a maguk megszabta mércét. Pedig egyáltalán nem esélytelen, nem hiábavaló az igekezetük. Egy év múlva, amikor az 1980-as esztendő eredményeit teszik majd a mérlegre, megkaphatják a vállalat kiváló brigádja címet. Anélkül, hogy a vezetőtársak „bukását” kiábrándítsák. Hogy persze az ellenfelek is erősítenek majd? Az természetes. Versenyezni végül is így érdemes. Fej fej mellett. S lehetőleg a mérce fölött.

Egyébként az értékelő bizottság elnökének helyében én választom volna arra a kérdésre is: hol ez a mérce?! A mozgalom életképességét fenyegeti ugyanis, ha a verseny öncélúvá, formálissá válik, s a brigádok nem tudatosan szolgálják a vállalat érdekeit felajánlásaikkal. S ezt, úgy látszik, nem lehet eleget ismételni.

P. K.

Magyar kamasz a történelemben

Illyés Gyula: Beatrice apródjai

Esemény ez a könyv. Kockáztassuk meg: nemcsak a mai magyar irodalomban, hanem formálódó fejlődő (s remélhetőleg tovább javuló) történelmi szemléletünkben is. *Illyés Gyula* től szerencsére régen megszokhattuk már, hogy rendkívüli fontosságú szellemi és történelmi kérdések mintát adóan, iránytűt mutatván teszi le a maga voksát; új regénye 1918/19 magyarországi eseményeknek, az őszirózsás forradalomnak, a Tanácsköztársaságnak, Trianonnak már-már tébolyultan örvénylő világát idézi meg, a memoárium mesteri eszközeivel.

Képzelnünk el egy tizenhat-tizenhét éves fiút, akin tulajdonképpen úgy tesz próbát a történelem, hogy jóformán észre sem veszi. Pontosabban: magyar kamasz módján, tétován lépdel, olykor futásnak ered, hogy egy-egy pillanatra lázasan, tépelődően megálljon — mert eszmélkedve veszi észre, hogy körülötte nemzete történelmének — ki tudja, hányadszor? — egyik legválságosabb pillanatához érkezett. Észreveszi, mert kénytelen észrevenni. Ezen a tájon sohasem adatott meg a fellengzős, légies tinnédzserekor.

A nagyszerű az egészben az, hogy *Illyés Gyula* ma, hetvennyolc évesen nézi azt a fiút, akkori önmagát. A Beatrice-motívum proletár

szépségeszménye Vörösmarty lasok kínozzák halálra. Hazai földön. Igaz, miközben ők diadalittasan vonulnak be Kassára, Bártfára, Eperjesre, saját — magukat szintén kommunisztának valló — vezetőik szedetik le az őket ünneplők ablakaiból a nemzetiszínű zászlókat... Illyés pedig, miközben emlékezik, mesél (soha szebben ne halljuk az igazat), *kommentál is egyben*: „az ember és nemzeti szabadságjogok védelme, amely világszerte a haladás élcapatának hagyományává vált, elvakult maradiaknak adott eszmei fegyvert.” Bölcsen, a mának talán nem is eléggé hangsúlyozhatóan.

Korkép és egyéni fejlődésrajz, dokumentum és tiszta, gyönyörű költőiség, mesteri portrék és az esszé csúcsait elérő meditatívó — a magyar memoáriumirodalom áll előttünk, teljes fegyverzetben. Illyés bravúrija elérte a művészi tökéletességet: önmaga mint magyar kamasz a magyar történelemben helyeződik, a szocializmus, a haza és az egyetemes emberi haladás egyetlen emberben tetten érhető reflexiósrópzataiba. Az ember sorsa a hazájáé, ám így az értelemben kongatja meg Illyés a harangot egy nemzedék egyéni arcaiért külön-külön is, hogy így váljék a *közösség* örök erkölcsi kategorikus imperatívuszává mindaz, amit a felnőttkor küszöbén átél.

Egy nagy író leült asztalához, és közép-kelet-európai Faustként megidézte a történelem minden démonát, amennyi csak egy népre és egy eszmére — mert e kettő azonos — rászabadulhatott. S mint Goethe toronyőre, szerencsésnek nevezheti a szemét, hogy láthatott. Erre rendeltetett. S ezért lehet a *Beatrice apródjai* az, ami: irodalmunk utóbbi éveit meghatározó, nagy esemény, személtelket nagyszerűségével elkápráztató művészi alkotás.

Domonkos László

A csehszlovák animációs filmek sikerei

A cseh animációs filmiskola világhírű lett az elmúlt 30 évben. A cseh és szlovák rajz- és bábfilm — vagy másként animációs film — egész sor figyelemreméltóan eredeti kifejezési formát alakított ki, s ezzel igen sok nemzetközi sikert aratott. Elsősorban Jiri Trnka (1912—1969) nemzeti művész, Hermina Tyrlová és Karel Zeman neve vált világhírűvé. Fokozatosan felsorakozt melléjük több más művész is: Stanislav Látal, Bretislav Fojar, Václav Bedrich, Jiri Bredecka, Jaroslav Doubrava, Petr Sis.

A csehszlovák animációs filmek Prága, Gottwaldov, Ostrava és Pozsony filmstúdióiban készülnek. Prágában például a Jiri Trnka Stúdió és a Bratri v triku nevű stúdió körül csoportosul a gyártás, A Jiri Trnka Stúdió bábszínház készíti, a Bratri v triku stúdióban készülnek a rajzfilmek. Az utóbbi tíz év folyamán (1970 óta) a két prágai stúdióban több mint ezer animációs film készült.

Míg régebben az animációs filmek a gyermekközönségnek készültek, ma egyre kedveltebbek a felnőttek körében is. Új, az animációs filmgyártásban ezidáig ismeretlen műfajú alkotásokat készítenek: satirákat, a környezetvédelem, a fegyverzetcsökkentés stb. kérdéseivel foglalkozó, valamint más filmeket is. A gyermeknézőknek elsősorban a televízió

számára készülő filmeket szánják. Ezek közé tartoznak mindenekelőtt az esti mesék, amelyeknek előkészítésében szívesen vesznek részt a legjobb cseh és szlovák képzőművészek és színészek. Az animációs filmek gyártása költséges dolog, de ezt azzal „hálálják meg”, hogy ez a művészeti ág nem öregszik. (A filmek színes Estmancolor technikával készülnek, ami technikai szempontból is hosszú életkorú biztosít számukra.)

A csehszlovák animációs filmek már szinte hagyományosan nyerne versenydíjakat az egész világon. 1979-ben az egyik legértékesebb díj a Cannes-ban odaítélt fődíj volt, amit Bretislav Fojar Bum (Boom) című filmje nyert el. Az ENSZ-szel együttműködésben készült filmje a leszereléssel foglalkozik. Nagydíjat nyertek a csehszlovák animációs filmek az Odenseben rendezett Mesefilm Fesztiválon; egy díjat kaptak a Moszkvai Fesztiválon, három díjat pedig a Várnában rendezett Nemzetközi Animációs Filmfesztiválon. Ezen kívül a cseh animációs filmalkotók igen sok nemzetközi szimpóziumon is részt vesznek, s szavuknak mindenütt súlya van.

Csehszlovákia animációs filmjeit a szó szoros értelmében az egész világon mindenütt exportálják.

Ritka könyvek háza

Tizenegyezer könyvet, köztük kétezer ritka kéziratot őriznek az Odesszában 1922-ben alapított Ritka könyvek házában. A könyvtár büszkesége az 1450—1500-as évekből származó első nyomtatott könyvek gyűjteménye. Nagy értéket képvisel az Olaszországban 500 évvel

előtt kiadott közjegyzői jog kérdéseivel foglalkozó traktátum. Ez az egyetlen olyan példány, amelyet a világ múzeumaiban nyilvánvalóan tartanak. A könyvtár munkatársai az archívumokban megtalálták az úgynevezett Ohridi és Hilandari röpiratokat, a XI. század szláv írásbeliségének emlékeit,

valamint a híres Csaszoszlavot, Svajpolt Fjól könyvét, az első nyomtatott szláv kiadványt, mely 1491-ben Krakkóban jelent meg. Itt található a világ legkisebb könyve, Galileo Galilei „Levelek Christina di Lorenzóhoz” című kiadványa, melynek mérete 11x16 milliméter. (APN)